

ԱԶԱՏ ՕՐ

«ԱՅձՁՁ օր» Αρμενική Ημερήσια Εφημερίδα

ԱԶԱՏ ՕՐ ՕՐԱԹԵՐԹ - 82^{րդ} ՏՄԲԻ - ԹԻԻ 23217

www.azator.gr

ԱՊՐԵԼԻՔ, ՈՒՐԲԱԾ 18 - ՇԱՐԱԾ 19 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2026 * ΑΘΗΝΑ, ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 18 - ΣΑΒΒΑΤΟ 19 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2026

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Անկախության 35 տարիները՝ հաշուեկշիռ եւ նոր յանձնառություն

Հայաստանի Հանրապետության վերանկախացման 35-ամեակը առիթ է վերաբերելու անկախ պետականության անցած ճանապարհը եւ պատասխանելու այն հիմնարար հարցին, թե որքանով կրցանք անկախությունը վերածել ամուր եւ կենսունակ պետականության:

Երեսունհինգ տարիներ յետոյ՝ այս հարցումը այլեւս կարելի չէ պատասխանել միայն անցեալի յաղթանակներու յիշատակումով կամ անկախության գաղափարին մասին հանդիսաւոր խօսքերով: Անկախութիւնը ժողովուրդի մը իրաւունքն է, բայց միաժամանակ՝ պետութիւն կառուցելու պարտաւորութիւն: Եւ եթէ այսօր ստիպուած ենք խոստո-

վանիլ, թէ Հայաստան չկարողացաւ իր ամբողջ կարողականութեամբ վերածուիլ արդի եւ հզօր պետութեան, ապա անհրաժեշտ է նաեւ ընդունիլ, որ այս հետեւանքը կարելի չէ վերագրել միայն անցեալի իշխանութիւններուն կամ սահմանափակել որոշակի ժամանակաշրջանի մը պատասխանատուութեամբ: Ան 35 տարիներու ամբողջ քաղաքական ընթացքին վերաբերող հաշուեկշիռ մըն է:

Իրար յաջորդող իշխանութիւնները, տարբեր շեշտադրումներով, չցուցաբերեցին քաղաքական յանդգնութիւն լուծելու մեր Նորանկախ պետութեան հիմնական խնդիրները: Խորհրդային վարչակարգէն ժառանգուած հիւանդագին մտածողութիւնը ամբողջովին չվերափոխուեցաւ, ընկերային արդարութիւնը չդարձաւ պետականութեան հիմնասիւն, արտագաղթը դատարկեց երկրի մարդկային Ներուժի կարելորդ մէկ բաժինը, իսկ տնտեսական եւ անվտանգային հզօրացումը չհասաւ այն մակարդակին, որուն պահանջը կը դնէր տարածաշրջանային իրականութիւնը:

Արցախեան առաջին պատերազմի յաղթանակը ժամանակաւորապէս ծածկեց այս թերութիւնները: Յաղթանակը արդարօրէն դարձաւ ազգային հպարտութեան աղբիւր, բայց չվերածուեցաւ երկարաժամկետ պետական ռազմավարութեան: Նուաճեցինք պանծալի յաղթանակ, սակայն չկարողացանք արժեւորել յաղթանակի պտուղը: Արցախը ազատագրուեցաւ եւ սկսաւ ազատ երկինքին տակ գոյատեւել, բայց անոր ապագան չամրագրուեցաւ տնտեսական, ժողովրդագրական, քաղաքական եւ ռազմական համապարփակ ծրագիրով: Անխուսափելիօրէն, 2020-ի պատերազմը եկաւ քանդելու ոչ միայն պաշտպանական դիրքերը, այլեւ մեր իսկ ստեղծած ինքնավստահութեան պատրանքը:

2018-ին իշխանութեան եկած քաղաքական ուժը ոչ միայն չկարողացաւ յաղթահարել նախկին տկարութիւնները, այլեւ իր քաղաքական փութկոտ որոշումներով երկիրը հասցուց պատմական ծանրագոյն փորձութիւններէն մէկուն: 2020-ի պատերազմը, ապա 2023-ի Արցախի հայաթափումն ու կորուստը դարձան այդ ընթացքին վճռական հանգրուանները: Ներկայ իշխանութիւնը, հետեւաբար, չի կրնար իր վրայէն թօթափել Արցախի աղէտին ու այսօրուան «պարտեալ»-ի կարգավիճակին մէջ ինկած քաղաքական պատասխանատուութիւնը՝ զայն ամբողջութեամբ վերագրելով նախորդ տասնամեակներուն: Նախկին իշխանութիւնները ունին իրենց պատասխանատուութեան դերը, սակայն Ներկայ իշխանաւորները չեն կրնար գերծ մնալ իրենց պատասխանատուութեան որոշիչ բաժինէն, որուն հետեւանքները այսօր կը կրենք:

Եւ ահա այս իրողութեան դիմաց կ'առաջադրուի «Զորքորդ Հանրապետութիւն» գաղափարը՝ իբրեւ նոր քաղաքական եւ պետական մեկնակէտ:

Երբ այսօրուան իշխանութիւնը կը յայտարարէ, թէ Զորքորդ Հանրապետութիւնը արդէն «հիմնադրուած է», հայ քաղաքական միտքը հարցը պէտք է դիտարկէ որպէս Հայաստանի Հանրապետութեան պատմական շարունակականութեան խեղաթիւրման փորձ: 1918-ի առաջին Հանրապետութիւնը ծնաւ անկախ պետականութեան վերահաստատումով, իսկ 1991-ի երրորդ Հանրապետութիւնը՝ խորհրդային ամբողջատիրական վարչակարգէն դուրս գալով եւ անկախ պետականութիւնը վերահաստատելով: Երկրի մը պատմական շղթան չի կրնար այսօր քաղաքական ուժի մը որոշումով ընդհատուիլ եւ Հայաստանի անկախ պետականութեան նոր հաշուարկ մը պարտադրել: Այս քայլը կը պարունակէ

նուաճած անցեալը այլափոխելու եւ պետականութեան պատմական ակունքները վերացնելու վտանգաւոր փորձ մը, որուն քաղաքական պատուէրները չեն բխիր հայութեան սեփական իրաւունքներէն, այլ աշխարհաքաղական պարտադրանքներու մեծ խաղին հետեւանքներն են:

Արցախի կորուստը պէտք չէ մեզ առաջնորդէ ազգային ինքնամերժութեան եւ պատմական իրաւունքներէն հրաժարելու ճանապարհին: Արցախի ժողովուրդի վերադարձի իրաւունքը, մշակութային ժառանգութեան պաշտպանութիւնը եւ մեր ազգային գաղափարախօսութեան պահպանումը պէտք է մնան հայ քաղաքական միտքի օրակարգին մէջ: Նոյնպէս՝ Ատրպեյճանի մէջ պահուող հայ ռազմաքաղաքական գերիներու ազատագրումը հարկ է դառնայ ազգային առաջնահերթութիւն եւ պետական արժանապատուութեան հարց:

Այս ամբողջ գործընթացին մէջ ժամանակը հասունցած է որպէսզի Սփիւռքն ալ վերաիմաստաւորէ եւ վերակազմակերպէ իր ապագայի ուղին: Իշխանական նոր մտածողութեան դիմաց՝ սահմանափակելու Սփիւռքի պատմական դերակատարութիւնը կամ սահմանելու բաժանարար գիծեր, անհրաժեշտ է ամրագրել Սփիւռքը իր քաղաքական, կազմակերպական եւ մասնագիտական կարողականութեամբ Հայաստանի պետականութեան բնական գործընկեր ըլլալու անառարկելի դերը:

35 տարիներու քաղած դասերը պարզ չեն. հայութեան պատմական եւ քաղաքական վերահաստատումը կարելի չէ տեսնել պատմութենէն փախուստ ներկայացնող նոր «իրապաշտութեամբ»:

Մեզի պէտք է քաղաքական եւ պետական մտածողութիւն՝ որ ճանչնալով իր սխալները, տէր ու պաշտպան կը կանգնի համազգային իրաւունքներուն, կը կատարէ ուժերու գնահատում եւ կը միաւորէ ազգի բոլոր հատուածները:

Անկախութեան 35-ամեակի կենսափորձը նոր հանրապետութիւն մը յայտարարելու պատրուակ չէ: Ան առիթ է հասկնալու, թէ ինչո՞ւ երեսունհինգ տարիներու անկախութիւնը չկրցաւ հասնիլ իր պատմական նպատակներուն եւ ի՞նչ դասեր պէտք է քաղել այդ ճանապարհէն:

Այս հաշուեկշիռը մեզ պէտք է առաջնորդէ դէպի նոր յանձնառութիւն՝ Հայաստանի Հանրապետութեան եւ համայն հայութեան ապագային նկատմամբ: Մեր առջեւ դրուած հիմնախնդիրն է՝ համազգային բոլոր կարողութիւնները մէկտեղելով, ամրապնդել Հայաստանի պետականութիւնն ու անվտանգութիւնը, հզօրացնել հայրենիքը, տէր կանգնիլ Արցախի հիմնահարցին ու ապահովել Հայաստան աշխարհի յարատեւութիւնը:

Հայաստանի Հանրապետութեան եւ համայն հայութեան գերագոյն պարտաւորութիւնն է վերջապէս արժանի ըլլալ այն անկախութեան, որ 35 տարի առաջ ազգովին նուաճեցինք:

Երբ օրենքը զենքի կը վերածուի

Բ.Ս.Դ. ՊԵՏԵԱՆ - «Ազդակ»

Օրենքի գերակայության եւ օրենքով կառավարելու միջեւ Էական տարբերություն կայ: Առաջինը ժողովրդավարական կարգի հիմքն է, իսկ երկրորդին պարագային օրենքը կրնայ վերածուի իշխանության ձեռքին քաղաքական գործիքի:

Օրենքի գերակայություն կը նշանակէ, որ բոլորը՝ նախագահէն ու վարչապետէն մինչեւ ոստիկանն ու դատաւորը, ենթակայ են միեւնոյն օրենքներուն: Օրենքը պէտք է հաւասարապէս կիրարկուի բոլորին նկատմամբ, իսկ անկախ դատարանները պէտք է ի վիճակի ըլլան զսպելու նաեւ պետական իշխանութիւնը:

Իսկ օրենքով կառավարումը կը սկսի այն պահուի, երբ իշխանութիւնը օրենքները, դատական գործընթացները, հետապնդումներն ու պետական վարչամեքենան կը գործածէ իր հակառակորդները ճշելու կամ լռեցնելու նպատակով՝ միաժամանակ ինքզինքը գերծ պահելով նոյն չափանիշներուն ենթարկուելէ:

Այս տարբերութիւնը զուտ իրաւաբանական կամ տեսական հարց չէ: Անկախ ժողովրդավարութեան գլխաւոր փորձաքերէն մէկն է: Պետութիւն մը կրնայ ունենալ Սահմանադրութիւն, դատարաններ եւ ընտրութիւններ, սակայն եթէ օրենքը ընտրովի կերպով կը կիրարկուի, ժողովրդավարական հաստատութիւնները աստիճանաբար կը կորսնցնեն իրենց իսկական բովանդակութիւնն ու նշանակութիւնը:

Հայաստանի պարագային խնդիրը օրենքներու բացակայութիւնը չէ: Հիմնական հարցն այն է, թէ պետական հաստատութիւնները որքանո՞վ անաչառ եւ հաւասար կերպով կը կիրարկեն զանոնք:

2018-ի Թաւշեայ յեղափոխութենէն ետք Հայաստանը ձեռնարկելը շարք մը բարեփոխումներու՝ ներառեալ փտածութեան դէմ պայքարի միջոցառումներ եւ դատական համակարգի փոփոխութիւններ: Սակայն բարեփոխումներու մասին օրենքներ ընդունիլը ինքնին բաւարար չէ: Էականը այն է, թէ այդ օրենքները գործնականին մէջ ինչպէ՞ս կը կիրարկուին. ո՞վ կը հետաքննուի, ո՞վ կը մայ անձեռնմխելի, ո՞վ կը լռեցուի, եւ արդեօք դատարանները կրնա՞ն իշխանութեան դէմ անկախ որոշումներ կայացնել:

Մարդու իրաւունքներուն վերաբերող վերջին զեկոյցները այս առումով մտահոգիչ պատկեր մը կը պարզեն: Human Rights Watch-ը բազմիցս ուշադրութիւն հրաւիրած է դատական անկախութեան խնդիրներուն, ոստիկանութեան կողմէ ենթադրեալ բռնութիւններու անբաւարար քննութեան, նախնական կալանքի չափազանց լայն կիրարկման, պետական հսկողութեան ընդլայնման եւ լրատուամիջոցներուն նկատմամբ իրաւական ճնշումներուն:

2025-ի առաջին կիսամեակին լրա-

տուամիջոցներու պաշտպանութեամբ զբաղող կազմակերպութիւն մը արձանագրած է մամուլին նկատմամբ ճշման 61 դէպք եւ գրապարտութեան վերաբերող 29 նոր դատական գործ: Անոնցմէ 15-ը ներկայացուած էին պետական մարմիններու կամ գործող եւ նախկին պաշտօնատարներու կողմէ:

Այս թիւերը, անշուշտ, չեն նշանակեր, որ ամէն դատական գործ անպայման քաղաքական բնոյթ ունի, կամ թէ ամէն պետական պաշտօնատար չարաշահումի կը դիմէ: Սակայն ընդհանուր պատկերը մտահոգիչ է: Օրենքը կրնայ թուղթի վրայ բոլորին համար նոյնը ըլլալ, բայց գործնականին մէջ՝ բոլորովին տարբեր կերպով կիրարկուի:

Օրինակ՝ գրապարտութեան մասին օրենքը կրնայ ծառայել մարդոց համբաւը պաշտպանելու նպատակին: Սակայն եթէ անոր միջոցով լրագրողները շարունակաբար դատարաններ քաշուին, նոյն օրենքը կրնայ նաեւ վերածուի լռեցնելու միջոցի:

Լրագրողը կրնայ սկսիլ հարց տալ ինքն իրեն՝ արժե՞ Է հետաքննել ազդեցիկ պաշտօնատար մը, եթէ հետեւանքը տարիներ տեւող դատական քաշքշուք եւ ծանր ծախսեր պիտի ըլլան:

Նոյնը կը վերաբերի պետական հսկողութեան: Անկախ որոշ պարագաներու կրնայ անհրաժեշտ ըլլալ հանրային անվտանգութեան ապահովման համար, սակայն միաժամանակ կրնայ քաղաքացիներուն մէջ վախի մթնոլորտ ստեղծել՝ զանոնք ետ պահելով բողոքելէ, կազմակերպուելէ կամ ազատօրէն արտայայտուելէ:

Նախնական կալանքն ալ ծանր յանցագործութիւններու կամ բացառիկ պա-

րագաներու ընթացքին կրնայ անհրաժեշտ միջոց մը ըլլալ: Սակայն երբ անկախ չափազանց երկար կը տեւէ կամ չափազանց լայն կերպով կը կիրարկուի, կրնայ փաստացի պատիժի վերածուի՝ դեռ անձին մեղաւորութիւնը չհաստատուած:

Այլ խօսքով՝ իշխանութեան որեւէ գործողութեան «օրինական» ձեւակերպում տալը զայն ինքնաբերաբար ժողովրդավարական չի դարձնէր: Ժողովրդավարական օրինականութիւնը կը պահանջէ նաեւ արդար դատաքննութիւն, համաչափութիւն, հաւասար վերաբերմունք եւ իշխանութենէն անկախ վերահսկողութիւն:

Միացեալ Նահանգներն ալ գերծ չեն այս վտանգէն: Վերջին տարիներուն այնտեղ եւս լուրջ բանավեճ ծաւալած է այն հարցին շուրջ, թէ գործադիր իշխանութիւնը որքան հեռու կրնայ երթալ՝ փորձելով շրջանցել Քոնկրէսի սահմանած սահմանափակումները, դատական վերահսկողութիւնը կամ անհատական իրաւունքներու պաշտպանութիւնը:

Ամերիկեան փաստաբաններու ընկերակցութիւնը 2025-ի սկիզբը զգուշացուցած էր շարք մը քայլերու մասին, զորս օրենքի գերակայութեան համար վտանգաւոր նկատած էր: Անոնց շարքին էին Քոնկրէսի ստեղծած որոշ կառոյցներ առանց անոր համաձայնութեան լուծաբելու փորձերը, ինչպէս նաեւ պետական պաշտօնեաներու նկատմամբ ձեռնարկուած այնպիսի քայլեր, որոնք կրնային շրջանցել անոնց օրենքով երաշխաւորուած պաշտպանութիւնը:

Ամերիկեան սահմանադրական ընկերակցութիւնն ալ քննադատած է ներգաղթի ոլորտին մէջ այնպիսի միջոցներու գործածութիւնը, որոնք կրնան սահմանափակել արդար լուծի կամ դատական վերանայման իրաւունքը: Նման մտահոգութիւններ արտայայտուած են նաեւ համալսարաններու եւ իրաւաբանական ընկերութիւններու նկատմամբ քաղաքական ճնշումներու առնչութեամբ:

Բնական է, որ մարդիկ անհամաձայն ըլլան կառավարութեան վարած քաղաքականութեան, գործադիր հրամանագիրներուն կամ ներգաղթի հարցերուն շուրջ: Այդ իսկ է ժողովրդավարութեան էութիւնը: Վտանգը, սակայն, կը սկսի այն պահուի, երբ իշխանութիւն մը կը կարծէ, թէ կրնայ ըստ իր քաղաքական շահերուն ընտրել՝ ո՞ր օրենքը պիտի յարգէ, ո՞ր դատական որոշումը պիտի գործադրէ եւ ո՞ր սահմանադրական երաշխիքը պիտի անտեսէ:

Կառավարութիւն մը չի կրնար մէկ

կողմէ խօսիլ օրենքի նկատմամբ յարգանքի մասին, իսկ միւս կողմէ դատաւորները նկատել խոչընդոտ, քննադատները՝ թշնամի, իսկ արդար դատաքննութեան սկզբունքը՝ ըստ կամս կիրարկուող կանոն:

Օրենքով կառավարումը յաճախ արտաքուստ լիովին օրինական տեսք ունի: Օրենքներ կը մէջբերուին, հրամանագրեր կը ստորագրուին, դատական գործեր կը բացուին, եւ ամէն քայլ կը հիմնաւորուի «անվտանգութեան», «արդիւնաւետութեան» կամ «ժողովուրդի շահերուն» անունով:

Ճիշդ այդ պատճառով ալ անկախ վտանգաւոր է: Բացայայտ բռնապետութիւնը չի թաքցնէր, որ վերջնական որոշողը իշխանութիւնն է: Իսկ օրենքով կառավարող իշխանութիւնը կը փորձէ ստեղծել այն տպաւորութիւնը, թէ իր բոլոր քայլերը օրինական եւ հիմնաւոր են, մինչդեռ օրենքի ամբողջ մեքենան կրնայ աստիճանաբար ծառայեցուիլ քաղաքական կամ անձնական նպատակներու:

Հայաստանն ու Միացեալ Նահանգները շատ տարբեր երկիրներ են՝ իրենց չափերով, պատմութեամբ եւ պետական հաստատութիւններով: Սակայն անոնց փորձառութենէն բխող հիմնական դասը նոյնն է:

Ժողովրդավարութիւնը չի պահպանուիր միայն Սահմանադրութիւն, դատարաններ եւ ընտրութիւններ ունենալով: Անկախ կը պահպանուի այն ժամանակ, երբ իշխանաւորը կ'ընդունի դատարանին մէջ իր կրած պարտութիւնը, ոստիկանութիւնը պատասխանատուութեան կ'ենթարկուի իր գործողութիւններուն համար, լրագրողները կրնան ազատօրէն հետաքննել իշխանութեան գործունէութիւնը, իսկ իրաւական պաշտպանութիւնը կը տարածուի նաեւ անոնց վրայ, որոնք ժողովրդականութիւն չեն վայելեր կամ իշխանութեան քաղաքական հակառակորդներն են:

Լուծումը ընտրովի վրդովմունքը չէ: Բաւարար չէ օրենքի չարաշահումը դատապարտել միայն այն ժամանակ, երբ զայն կը կատարէ «միւս կողմը»:

Չափանիշը պէտք է բոլորին համար նոյնը ըլլայ. ոչ մէկ ղեկավար օրենքէն վեր է, ոչ մէկ քննադատ պէտք է զրկուի օրենքի պաշտպանութենէն, եւ ոչ մէկ դատական կամ իրաւական գործընթաց պէտք է վերածուի քաղաքական վերահսկողութեան կամ հաշուեյարդարի գործիքի:

Այս է օրենքի գերակայութիւնը: Մնացեալը պարզապէս օրենքով կառավարում է:

ΚΑΘΟΛΙΚΟY
ΑΡΑΜ Α΄

H ARMENIKH EKKΛΗΣΙΑ

Հրապարակի վրայ է

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. Վեհափառ Հայրապետի

«H ARMENIKH EKKΛΗΣΙΑ» գիրքը

*Յունարէնի թարգմանուած Նէա Իոնիայի եւ Ֆիլատելֆիայի
Ղաւրիի եպիսկոպոսին կողմէ*

Ստանալու համար դիմել Ազգային Առաջնորդարան,

հեռ. 210 3252067, առաւօտեան ժամը 10-էն

մինչեւ կէսօրուան ժամը 2: Գին՝ 15 եւրօ:

Հայ եկեղեցւոյ մասին գրուած համապարփակ եւ ամբողջական հրատարակութիւն մը, ուղղուած ընթերցողներու եւ գիտական ոլորտի լայն շրջանակներուն

Գաղութային

Լրատու

Ս. Խաչի վերացման հանդիսաւոր տօնակատարութիւն Գաւալայի մէջ

Շաբաթ 12 եւ Կիրակի, 13 Սեպտեմբեր 2026-ին, Գաւալայի Սուրբ Խաչ եկեղեցւոյ մէջ մեծ շուքով նշուեցաւ եկեղեցւոյ անուանակոչութեան տօնը: Շաբաթ օր, առաւօտեան ժամը 8:30-ին, տեղի ունեցաւ աղօթինք եւ ոչխարներու զենում, ապա եկեղեցւոյ հաւատացեալներու կողմէ սկսաւ մատաղի պատրաստութիւնը: Կիրակի, 13 Սեպտեմբեր 2026-ին, առաւօտեան ժամը 10:30-ին, մատուցուեցաւ հանդիսաւոր Ս. եւ Անմահ Պատարագ: Պատարագեց, քարոզեց եւ մատաղօրհնութիւնը կատարեց Թեմիս բարեւան Առաջնորդ Ս. Սահակ եպս. Եմիշեան: Պատարագի երգեցողութիւնը կատարեց արեւելեան Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ շրջաններու միացեալ դպրաց դասերու երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Ս. Քինյ. Գալօղեանի: Պատարագին ներկայ գտնուեցան Ֆիլիպին Նեափոլիի եւ Թասոսի մետրոպոլիտ Ստեփանոսը, Գաւալայի Նահանգային փոխմարզպետ Թէոտորոս Մարքոփոլոս, Գաւալայի երեսփոխաններ Իոաննիս Փասխալիտիս, Ալեկիքի Տելիքարի եւ Մակարիոս Լազարիտիս, Գաւալայի քաղաքապետ Թէոտորոս Մուրիատիս, շրջանի տարբեր ոլորտներու պատասխանատու փոխմարզպետեր Ալեքսանտրոս Իոսիֆիտիս եւ Սթիվանոս Իղնաթիատիս, ինչպէս նաեւ Ազգային վարչութեան անդամ տ. Չապէ Այվազեան, Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ Թաղային խորհուրդներու ատենապետներ,

ներկայացուցիչները եւ ուխտաւոր բազմութիւնը: Սրբազան հայրը ողջունեց Գաւալայի եւ շրջակայքի հաւատաւոր ժողովուրդը եւ շեշտեց Խաչի, իր ամբողջական իմաստով, կարեւորութիւնը առօրեայ կեանքէն ներս: Իր քարոզին մէջ Սրբազան հայրը ներկայացուց Խաչը Քրիստոսի անձին ընդմէջէն: Քրիստոս ըսաւ. «Ես եմ ճանապարհը, ճշմարտութիւնը եւ կեանքը»: Ա) Խաչը դարձաւ ճանապարհի կեանքի եւ փրկութեան «ով, որ կ'ուզէ ինծի հետեւիլ, թող առնէ իր խաչը եւ ետեւես գայ»: Բ) Խաչը՝ ճշմարտութիւն. խաչին ճամբով Աստուծոյ խօսքին ճշմարտութիւնը յայտնուեցաւ սիրոյ, զոհողութեան եւ մեղքերու թողութեան ընդմէջէն: Գ) Խաչը՝ կեանք. Քրիստոս մահուան խորհրդանիշ խաչը կեանքի եւ յարութեան խորհրդանիշի վերածեց: Սրբազան հայրը յորդորեց, այս պատկերով ապրիլ ու Նայիվ խաչին եւ չսահմանափակուիլ սոսկ նիւթական տեսքի եւ պատկերի կաղապարին մէջ: Պատարագէն ետք տեղի ունեցաւ աւանդական ճաշկերոյթը քաղաքի ճաշարանի մը մէջ: Գաւալայի եկեղեցւոյ տօնախմբութիւնը առիթ մը եղաւ որպէսզի դարձեալ շրջակայքի ուխտաւոր հայրութիւնը ստանայ Ս. Խաչի խորհուրդը եւ քրիստոնավայել ոգիով յարգել եկեղեցւոյս մեծ տօնը:

ԹՂԹԱԿԻՏ

«Ատրպէյճանի մաս կազմող տարածքի նկատմամբ յաւակնութիւնը պատերազմ է». Փաշինեան

16 Սեպտեմբերին Ազգային ժողովին մէջ պատգամաւորներուն հետ հարցուպատասխանի ընթացքին Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան խօսեցաւ Տիգրանաշէնի մասին՝ նշելով, որ Հայաստանի 29,743 քառակուսի քիլոմէթր տարածքի մէջ «**Քեարքի (Տիգրանաշէնի) ատրպէյճանական անուանումը օգտագործելով-հմբ.**» բնակավայրը չի մտնում, եւ եթէ Երեւանը հիմա այլ դիրքորոշում որդեգրի, կը նշանակի ասել, որ Հայաստանի տարածքը ոչ թէ 29,743 քառ. քիլոմէթր է, այլ 29,753 քառ. քմ.»: «Եթէ մենք նման դիրքորոշում ենք որդեգրում, նշանակում է՝ մենք յաւակնութիւն ենք ցուցաբերում Ալմա Աթայի հռչակագրի հիման վրայ միջազգայնօրէն ճանաչուած Ատրպէյճանի մաս կազմող տարածքի նկատմամբ: Դա նշանակում է՝ մենք փլուզում ենք խաղաղութիւնը եւ խաղաղութեան նախաստորագրուած պայմանագիրը եւ մեկնարկում ենք մի պրոցես (գործընթաց), որի X կետում պատերազմն անխուսափելի է», ըսաւ ան՝ պատասխանելով ընդդիմադիր «Ուժեղ Հայաստան»ի պատգամաւոր Իրինա Եղեանի այն հարցումին, թէ ի՞նչ է Տիգրանաշէնը Փաշինեանի համար՝ տարածք, բնակավայր, ճանապարհ, թե՛ տեղամաս: Ընդդիմադիր պատգամաւորը, սակայն, նկատել տուաւ, որ Ալմա Աթայի հռչակագիրին մէջ յիշատակում չկայ 29,743 քառակուսի քիլոմէթր տարածքի կամ ալ այլ

քարտէսներու մասին: Փաշինեան յայտնեց, թէ իրենք կը հիմնուին խորհրդային Միութեան մէջ իրական ուժ ունեցող վերջին քարտէսներուն վրայ՝ 1974-1978 թուականի քարտէսներուն, որոնք հերթապահութեան ընթացակարգէ անցած են 1979-ին. «**Ինչը կայ էր քարտէսների վրայ, ասում ենք՝ կայ, ինչը չկայ, ասում ենք, որ չկայ**»: Վարչապետ ստիպուեցաւ նաեւ անդրադառնալ 2021, 2022 թուականներուն Հայաստանի բռնագրաւուած տարածքներու հարցին, որոնցմէ Ատրպէյճան կը մերժէ հեռանալ: «**Ուժեղ Հայաստան**» խմբակցութեան պատգամաւորին հարցումին ի պատասխան՝ ան ըսաւ, որ Սեւ լիճի եւ Ջերմուկի բռնագրաւուած տարածքները Հայաստանի անբաժանելի մաս կը նկատուէ: Իսկ թէ ե՞րբ Ատրպէյճանի զինուած ուժերը դուրս պիտի գան Հայաստանի ինքիշխան տարածքներէն՝ Փաշինեան նշեց, որ հարցը ենթակայ է լուծման սահմանագատման շրջանակներուն մէջ:

Հայաստան կազի մատակարարման այլընտրանքներ կը փնտռէ՝ չբացառելով Ատրպէյճանէն ներածումը

Հայաստանի Անվտանգութեան խորհուրդի քարտուղար Ալեն Սիմոնեան՝ արձագանգելով Հայաստանի համար բնական կազին գինը բարձրացնելու Ռուսիայէն պարբերաբար հնչող սպառնալիքներուն մասին հարցումի մը, ըսաւ, որ Հայաստանը բնական կազի մատակարարման այլընտրանքներ պիտի փնտռէ՝ չբացառելով նաեւ Ատրպէյճանէն ներածելու տարբերակը: «**Ո՞վ ասաց, որ մենք պատրաստուում ենք մի երկրից կախուածութիւնը փոխարինել այլ երկրից կախուածութեամբ, մենք պատրաստուում ենք բոլոր հնարաւոր տեղերից՝ Ռուսաստանը կազ տայ՝ Ռուսաստանից գնենք, Ատրպէյճանը տայ՝ Ատրպէյճանից գնենք, Իրանը տայ՝ Իրանից գնենք, եթէ Թուրքիան էլ ինչ-որ տեղից կազի հնարաւորութիւն ունենայ, իրենցից էլ գնենք միեւնոյն ժամանակ**», ընդգծեց Սիմոնեանը: Քրեմլին պարբերաբար կը սպառնայ՝ եթէ Հայաստան դուրս գայ Եւրասիական տնտեսական միութենէն, բնական կազի մատակարարումը պիտի սղի, եւ պիտի գործեն շուկայական գիները: Կեդրոնական դրամատան Նախագահը Նախօրէին տեղեկացուց, որ դրամատան խորհուրդի նիստին քննարկած են Հայաստանին մատակարարող կազի հաւանական թանկացումը: Մարտին Գալստեանի խօսքով՝ «**Ռուսաստանի այդպիսի քայլը ոչ միայն գնաճի, այլեւ Հայաստանի տնտեսական անկման ռիսկի (վտանգի) կը յանգեցնի**»:

Սուրբ Խաչվերացի տօնը Թեսաղոնիկէի մէջ

Կիրակի, 13 Սեպտեմբեր 2026-ին, Թեսաղոնիկէի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ, Կողբէր ուրախութեամբ եւ հանդիսաւորութեամբ նշուեցաւ Սուրբ Խաչվերացի տօնը: Առաւօտեան մատուցուեցաւ Սուրբ եւ Անմահ Պատարագ՝ նուիրուած Ս. Խաչի փառաւոր տօնին: Պատարագը մատուցեց եւ օրուան խորհուրդին մասին քարոզեց շրջանիս Կողբէր Կողբի Ս. Եղիա վրդ. Մալխասեան: Սուրբ Պատարագին ներկայ գտնուեցան մեր համայնքի հաւատացեալ ժողովուրդի անդամները, որոնք համախմբուեցան եկեղեցւոյ սրբազան կամարներուն ներքեւ՝ միասնական աղօթքով եւ քրիստոնէական հաւատքի վկայութեամբ նշելու Ս. Խաչի վերացման եւ փառաւորման խորհուրդը: Պատարագի աւարտին տեղի ունեցաւ մեր եկեղեցական աւանդութեան մաս կազմող ռեհանի օրհնութիւնը, ապա՝ անդաստան, որուն ընթացքին աղօթքներ բարձրացան առ Աստուած՝ հայցելով անոր օրհնութիւնը, խաղաղութիւնը եւ պահպանութիւնը մեր ժողովուրդին, հայրենիքին ու համայն աշխարհին: Հաւատացեալները, Սուրբ Խաչի խորհուրդով վերանորոգուած, իրենց մասնակցութիւնը բերին այս գեղեցիկ Կողբէր արարողութեան՝ ապրելով տօնական օրուան օրհնաբեր մթնոլորտը եւ հաղորդակից դառնալով մեր սրբազան աւանդութիւններուն: Թող Սուրբ Խաչը միշտ ըլլայ մեր ժողովուրդի հաւատքի, յոյսի եւ փրկութեան նշանը եւ իր օրհնութեամբ պահէ ու առաջնորդէ մեր համայնքը: Արարողութեան աւարտին եկեղեցւոյս թաղային խորհուրդին եւ տիկնանց մարմինին կողմէ տեղի ունեցաւ համեստ հիւրասիրութիւն:

ԹՂԹԱԿԻՏ

Կրթություն

Հայաստանի աշակերտները գրագիտության ցուցանիշներով վերջինն են տարածաշրջանին մեջ

«Ազատություն»

Հայաստանի 15 տարեկանները գրագիտության չափանիշներով խնդիր ունենալու թուրքականության, բնագիտության և ընթերցանության ոլորտներում մեջ, կը փաստե Տնտեսական համագործակցության և զարգացման կազմակերպության (OECD) վերջին հետազոտությունը:

Ըստ ուսումնասիրության՝ հայաստանի աշակերտներուն միայն մօտ 1 տոկոսը լավագույն արդիւնք արձանագրած է թուրքականության մեջ, գրեթէ ոչ մէկ աշակերտ բարձրագոյն արդիւնք ունեցած է բնագիտական ոլորտին մեջ, իսկ ընթերցանության պարագային գրեթէ ոչ մէկ աշակերտ հասած է 5-րդ կամ աւելի բարձր մակարդակի: Այս ցուցանիշներով Հայաստան տարածաշրջանին մեջ վերջին հորիզոնականին վրայ է՝ զիջելով Վրաստանին, Ատրպէյճանին և Թուրքիոյ: OECD-ի վերջին հետազոտության մասնակցած է 91 երկրէ 760 հազար 15-ամեայ աշակերտ: Մասնագետները եզրակացուցած են, որ ամբողջ աշխարհի մակարդակով եւս կրթական վիճակը առանձնապէս գոհացուցիչ չէ:

OECD-ի քննութիւնը կը համարուի կրթական յառաջդիմության աշխարհի առաջատար չափանիշներէն մէկը, եւ անոր արդիւնքները մանրամասնօրէն կ'ուսումնասիրուին կառավարութիւններու եւ կրթութեան ոլորտի մասնագետներուն կողմէ:

Հայաստան անցեալ տարի առաջին անգամ մասնակցած է Սորվոյններու միջազգային գնահատման ծրագիրին՝ PISA-ին:

Ուսումնասիրության համաձայն՝ կրթական յառաջդիմության առումով աշխարհի առաջատարները Արեւելեան Ասիոյ երկիրներն են՝ քննութեան մասնակցած Չինաստանի քաղաքները, Ճափոնը, Հարաւային Զորեան, Սինկափուրը եւ Թայուանը:

Լավագոյն տասնեակին մեջ են Նաեւ Մեծ Բրիտանիան եւ Էսթոնիան՝ ընթերցանութեան, թուրքականութեան եւ բնագիտութեան ցուցանիշներով:

Միջինէն ցած միատրներ ստացած հայ աշակերտները

Հայ աշակերտները թուրքականութեան, ընթերցանութեան եւ բնագիտական քննութիւններուն մեջ ստացած են մասնակցած 91 երկիրներու արձանագրած միջինէն ցած միատրներ: Հայաստան իր ցուցանիշներով կը զիջի ցանկին մեջ ընդգրկուած տարածաշրջանային բոլոր երկիրներուն՝ Ատրպէյճանին, Թուրքիոյ եւ Վրաստանին:

Հայաստան կը զիջի Նաեւ Ուգանդային, Մոլտովային, Ռուանդային եւ Դադարաւանին, իսկ Նախկին խորհրդային երկիրներուն շարքին միայն Դոմինիկային առաջ է:

Հայաստանի մեջ աշակերտներուն մօտ 1 տոկոսը միայն լավագոյն արդիւնք արձանագրած է թուրքականութեան մեջ: Գրեթէ ոչ մէկ աշակերտ բարձր արդիւնք ունեցած է բնագիտական ոլորտին մեջ, իսկ ընթերցանութեան պարագային գրեթէ ոչ մէկ աշակերտ ցուցաբերած է այնպիսի գիտելիքներ, որոնք կը վկայեն, թէ ան կրնայ հասկնալ երկար գրութիւններ, գործ ունենալ վերացական կամ հակասական հասկացութիւններու հետ եւ տարբերակել փաստը կարծիքէն:

Այս քննութեան մեջ հիմնական մակարդակէն բարձր գնահատական ստացած հայ աշակերտները մասնակից երկիրներու միջինէն աւելի քան երկու անգամ ցած ցուցանիշ արձանագրած են: Բնագիտական առարկաներուն մեջ հայ աշակերտներուն միայն 28 տոկոսը հասած է հիմնական մակարդակէն բարձր արդիւնքի, մինչ OECD-ի միջին ցուցանիշը 74 տոկոս է: Թուրքականութեան պարագային եւս ցուցանիշը 28 տոկոս է, մինչ համաշխարհային միջինը կը կազմէ 65 տոկոս:

Ամէնէն ցած ցուցանիշը արձանագրուած է ընթերցանութեան մեջ: Հիմնական մակարդակէն բարձր արդիւնք ստացած հայ աշակերտները կը կազմեն միայն 19 տոկոսը, մինչ OECD-ի միջին ցուցանիշը 67 տոկոս է: Այս ոլորտին մեջ լավագոյն ցուցանիշները ունի Չինաստանը՝ 93-97 տոկոս:

Գործնական անգրագիտութիւնը՝ ազգային անվտանգութեան խնդիր

Տակաւին 2020-էն Հայաստանի իշխանութիւնները ամենաբարձր մակարդակով կը խօսէին գործնական անգրագիտութեան խնդրին մասին:

022-ին վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան զայն ազգային անվտանգութեան խնդիր համարած էր:

Վարչապետը այդ ժամանակ Նաեւ խօսած էր հանրակրթութեան ոլորտին մեջ լայնածաւալ եւ խորքային բարեփոխումներու անհրաժեշտութեան մասին՝ յանուն կրթութեան, ուսուցիչին եւ աշակերտին:

Սակայն, դատելով հեղինակաւոր PISA քննութեան արդիւնքներէն, Փաշինեանի կառավարութեան որդեգրած ռազմավարութիւնը տակաւին Էական արդիւնքներ չէ արձանագրած:

Մասնագետներուն տուած պատասխաններուն համաձայն՝ հայաստանի աշակերտներուն 15 տոկոսը 2025-ին համաձայն կամ լիովին համաձայն եղած է այն տեսակետին, որ դպրոցը ժամանակի վատնում է:

Միաժամանակ պարզուած է, որ այն աշակերտները, որոնք աւելի բարձր կը գնահատեն դպրոցին կարելութիւնը եւ համաձայն չեն այն տեսակետին, թէ դպրոցը ժամանակի վատնում է, բնագիտութեան 13 միատրով աւելի բարձր արդիւնք կ'արձանագրեն, քան անոնք, որոնք դպրոցին մեջ անցուցած ժամանակը անիմաստ կը համարեն:

Հայաստանի աշակերտները Նաեւ յայտնաւորած են, որ դպրոցին մեջ ուսումնառութեան Նպատակով օրական միջին հաշուով 2,2 ժամ կը գործածեն բջիջային սարք կամ համակարգիչ, մինչ OECD-ի միջին ցուցանիշը 1,7 ժամ է:

Բացի այդ, հեռախօս, համակարգիչ կամ պատահածե համակարգիչ (tablet) դպրոցին մեջ ժամանցի Նպատակով կը գործածեն օրական միջին հաշուով 154 ժամ:

Մինչդէռ 2025-ին Հայաստանի աշակերտներուն 34 տոկոսը կը սորվէր այնպիսի դպրոցներու մեջ, ուր բջիջային հեռախօսներու գործածութիւնը արգիլուած էր, կը փաստէ զեկոյցը:

Հայաստանի աշակերտներուն 49 տոկոսը Նաեւ յայտնած է, որ առնուազն շաբաթը մէկ անգամ կ'օգտագործէ արհեստական բանականութեան ծրագիրներ, մինչ OECD-ի միջին ցուցանիշը 46 տոկոս է: Աշակերտներուն միայն 10 տոկոսը Նշած է, որ երբեք կամ գրեթէ երբեք չի գործածէր արհեստական բանականութեան ծրագիրներ, մինչ OECD-ի միջինը 14 տոկոս է: Զեկոյցի հեղինակները կը Նշեն, որ Նոր արհեստագիտութիւնը կրնայ օգտագործուիլ ուսուցումը բարելաւելու համար, սակայն՝ որոշ սահմանափակումներով:

Ըստ հետազոտութեան՝ երբ աշակերտները օրական աւելի քան հինգ ժամ կը գործածեն թուային սարքեր, անոնց յառաջդիմութիւնը կը սկսի Նուազի:

Գրագիտութեան առումով մտահոգիչ են Նաեւ աշխարհի ընդհանուր ցուցանիշները: Դեռահասները ոչ միայն քիչ կը կարդան, այլ Նաեւ Նուազած է բնագիտական եւ թուրքական առարկաներուն մեջ արձանագրուած բարձր մակարդակի ցուցանիշը: Նուազած է Նաեւ «գերազանցներու» թիւը: Թուրքականութեան պարագային, օրինակ, գերազանց արդիւնք արձանագրած է մասնակիցներուն միայն 5 տոկոսը, մինչ 2015-ին այդ ցուցանիշը կը կազմէր 11 տոկոս:

Կրթութեան տագնապը՝ հայութեան ապագայի հիմնահարց

ԽՍՀՄԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ. -

Մեր ընթերցողներուն կը Ներկայացնենք երկու գրութիւններ՝ մին Հայաստանի կրթական մակարդակի տագնապին մասին, իսկ երկրորդը՝ սփիւռքի մեջ հայակրթութեան Նահանջի լուրջ մտահոգութեան վերլուծում մը:

Հայութեան առջեւ ծառացած կրթական տագնապը այլեւս չի կրնար ընկալուիլ որպէս Հայաստանի կամ սփիւռքի առանձին եւ իրարմէ անջատ խնդիր: Երկու միջավայրերուն մեջ, տարբեր դրսեւորումներով կը Նկատուի կրթական կարողութիւններու թուլացում, որ խորքին մեջ կը վերաբերի հայութեան ապագայ մտաւոր, մասնագիտական եւ ազգային Ներուժի ձեւաւորման:

Հայաստանի մեջ մտահոգիչ են աշակերտներու թուրքականութեան, բնագիտութեան եւ ընթերցանութեան արդիւնքները: Հեղինակաւոր միջազգային գնահատումը ցոյց կու տայ, որ Հայաստանի աշակերտները ոչ միայն միջին ցուցանիշէն զգալիօրէն ետ կը մնան, այլեւ տարածաշրջանի երկիրներու աշակերտներուն համեմատ՝ կ'արձանագրեն աւելի ցած արդիւնքներ: Հայրենի կրթական համակարգի թերացումէն անդին, պատկերը պետք է դիտարկել իբրեւ մեր երկրի ապագայ գիտական, մասնագիտական, տնտեսական եւ անվտանգային զարգացման կարողութեան լուրջ ազդանշան:

Սփիւռքի մեջ տագնապը տարբեր բնոյթ ունի: Հայկական դպրոցը աստիճանաբար կը կորսնցնէ իր երբեմնի բնական դիրքը, մինչ հայերէնի Նահանջը, աշակերտութեան Նուազումը եւ հայկական միջավայրի թուլացումը ուղղակիօրէն կը վտանգեն լեզուի, պատմութեան, մշակոյթի եւ ազգային ինքնութեան յարատեւումը: Այստեղ եւս խնդիրը միայն դպրոցներու գոյատեւումը չէ, այլ՝ թէ իՆչ կրթութեամբ եւ իՆչ արժեքամակարգով պիտի պատրաստուի վաղուան հայը:

Հայրենիքի մեջ կրթութեան մակարդակի աստիճանական տկարացումը, իսկ սփիւռքի մեջ հայակրթութեան Նահանջը կը ստեղծեն հայութեան ապագային համար ռազմավարական վտանգ մը:

Իրականութիւնը մը, որ այլեւս կարելի չէ դիմագրաւել առանձին դպրոցներու, գաղութային հաստատութիւններու կամ պատահական Նախաձեռնութիւններու միջոցով: Ան կը պահանջէ համահայկական մտածողութիւն եւ երկարաժամկէտ ռազմավարութիւն, որ կրթական որակը, հայերէնի պահպանումը, լեզուի ամրապնդումը եւ ժամանակակից գիտելիքի զարգացումը կը դիտէ իբրեւ մէկ ամբողջութիւն: Այս ծիրէն Ներս, հայրենիքի ակադեմական եւ վարչական Ներուժին հետ սփիւռքի կրթական կառոյցներու համակարգուած գործակցութիւնը այլեւս ցանկալի Նախաձեռնութիւն մը չէ, այլ կը դառնայ հրամայական անհրաժեշտութիւն:

Ընթերցողներու ուշադրութեան կը յանձնենք հետեւեալ երկու յօդուածները՝ որպէս Նոյն մետալին երկու երեսները Ներկայացնող ամբողջութիւն մը: Անոնք կը խօսին տարբեր իրականութիւններու մասին, սակայն կը մատնանշեն Նոյն հիմնահարցը՝ հայութեան կրթական Ներուժի եւ ինքնութեան պահպանման ու զարգացման մարտահրաւերը:

Եթէ կրթութեան հարցը չդառնայ ամբողջ հայութեան ռազմավարական առաջնահերթութիւն, այսօրուան կրթական տկարացումը վաղը կրնայ առաջնորդել ազգային կարողութիւններու այնպիսի կորուստի մը, որուն հետեւանքները շատ աւելի դժուար պիտի ըլլայ շրջել:

Հայ դպրոցը. կը փրկենք շէնքը, թե՛ կը վերակերտենք դպրոցը

ՎԵՐԱ ԵԱԳՈՒՊԵԱՆ

Հայկական դպրոցը սփիւռքի գոյատեւման կարեւորագոյն գործոններէն մէկը եղած է: Յեղասպանութենէն ետք ան միայն կրթական հաստատութիւն չէր. ան լեզուի, ինքնութեան, մշակոյթի եւ ազգային յիշողութեան փոխանցման հիմնական միջավայրն էր:

Սակայն այսօր հարցը այլեւս միայն այն չէ, թէ ինչպէ՞ս բաց պահենք հայկական դպրոցները, այլ՝ ի՞նչ հայկական դպրոց կ'ուզենք ունենալ ապագային:

Սփիւռքի գրեթէ բոլոր գաղութներուն մէջ հայկական դպրոցը կը դիմագրաւէ՝ աշակերտութեան նուազում, լեզուի նահանջ, ընտանիքներու հեռացում հայկական միջավայրէն եւ այլ դպրոցներու հետ աճող մրցակցութիւն: Բայց Միջին Արեւելքի պարագան աւելի մտահոգիչ է, որովհետեւ հոս հայկական դպրոցը պատմականօրէն եղած է ամբողջ գաղութային համակարգի հիմնասիւններէն մէկը: Ուրեմն պետք է հարց տալ՝ Միջին Արեւելքի հայկական դպրոցներուն հիմնական խնդիրը միայն տնտեսական ճգնաժամն ու արտագաղթներն են:

Պատասխանը՝ ո՛չ: Անոնք խորացուցած են տագնապը, բայց չեն ստեղծած անոր բոլոր պատճառները:

Ինչո՞ւ հայ ծնողքը պիտի ընտրէ հայկական դպրոցը

Ահա՛ կարեւորագոյն հարցերէն մէկը: Անցեալին հայկական դպրոց յաճախելը գրեթէ բնական շարունակութիւնն էր հայկական ընտանիքի կեանքին: Հայ մանուկը կ'ապրէր հայկական թաղամասի մէջ, կը յաճախէր հայկական եկեղեցի կամ ակումբ, հայկական ընկերային միջավայր ունէր եւ բնականաբար կ'երթար հայկական դպրոց:

Այսօր այդ աշխարհը փոխուած է: Ծնողքը ընտրութիւն ունի: Ան հայկական դպրոցը կը բաղդատէ այլ դպրոցներու հետ եւ կը հարցնէ՝ ո՞ր զաւակս աւելի լաւ կրթութիւն պիտի ստանայ, ո՞ր պիտի տիրապետէ անգլերէնի կամ ֆրանսերէնի, ո՞ր պիտի ստանայ արդիական գիտելիքներ, արհեստագիտութիւն եւ համալսարանական ու մասնագիտական ապագայի համար անհրաժեշտ պատրաստութիւն:

Այս հարցումներուն կարելի չէ պատասխանել միայն ըսելով՝ «Հայ ես, ուրեմն զաւակդ հայկական դպրոց պետք է դրկես»: Ազգային պարտաւորութեան զգացումը այլեւս բաւարար կրթական ռազմավարութիւն չէ:

Հայկական դպրոցը պետք է այնպիսի որակ ապահովէ, որ ծնողքը ստիպուած չըլլայ ընտրութիւն կատարելու ազգային ինքնութեան եւ բարձրորակ կրթութեան միջեւ:

Բայց արդեօք խնդիրը միայն կրթութեան որա՞կն է

Ո՛չ: Կայ աւելի խորքային հարց մը՝ ի՞նչ հայ կը փորձենք պատրաստել հայկական դպրոցին մէջ:

Շատ յաճախ մեր կրթական մտածողութիւնը կը շարունակէ հիմնուիլ «հայապահպանում» հասկացողութեան վրայ: Կը փորձենք մանուկը պահել հայ՝ հայերէն սորվեցնելով, պատմութիւն փոխանցելով, ազգային տօներ նշելով եւ անցեալի յիշողութիւնը պահպանելով:

Բայց ինքնութիւնը միայն պահպանուող ժառանգութիւն չէ: Ինքնութիւնը նաեւ ստեղծուող իրականութիւն է: Այսօրուան հայ երիտասարդը պետք է հասկ-

նայ ոչ միայն, թէ ո՞վ էինք, այլ նաեւ՝ ո՞վ ենք այսօր եւ ի՞նչ կրնանք ըլլալ վաղը:

Եթէ հայկականութիւնը մանուկին ներկայացնենք միայն իբրեւ պարտականութիւն, կորուստի պատմութիւն եւ անցեալին նկատմամբ պատասխանատուութիւն, կրնանք ստեղծել սերունդ մը, որ կը յարգէ իր հայկական ծագումը, բայց չի զգար անոր հետ կենդանի կապ: Հայկական դպրոցը պետք է հայկականութիւնը վերածէ ոչ թէ բեռի, այլ՝ արժեքի:

Իսկ հայերէնը: Այստեղ եւս պետք է անկեղծ հարցում մը ուղղելք. կարելի՞ է հայերէնը սորվեցնել այսօր նոյն ձեւով, ինչպէս կը սորվեցնէինք յիսուն տարի առաջ:

Անշուշտ՝ ո՛չ: Այսօր Միջին Արեւելքի մէջ իսկ բազմաթիւ հայ մանուկներ դպրոց կը հասնին այնպիսի ընտանիքներէ, ուր հայերէնը այլեւս միակ կամ նոյնիսկ հիմնական լեզուն չէ: Անգլերէնը, ֆրանսերէնը եւ արաբերէնը մանուկին ամօրեային մէջ հսկայական տեղ ունին: Ուրեմն հայերէնի դասաւանդումը պետք է փոխուի: Եթէ մանուկը հայկական դպրոցին մէջ հայերէնը ընկալէ իբրեւ ամէնէն դժուար, ամէնէն ծանր եւ ամէնէն նուազ հետաքրքրական դասը, մենք մեր ձեռքով զինք կը հեռացնենք լեզունէ: Նպատակը միայն քերականական կանոններ գիտցող աշակերտ պատրաստելը չէ:

Նպատակը հայերէնով խօսիլ, մտածել, կարդալ, ստեղծագործել եւ հաղորդակցիլ ուզող երիտասարդապատրաստելն է:

Պե՞տք է շարունակենք ամէն դպրոց առանձին փրկել

Թերեւս դժուարագոյն հարցումը այս է: Միջին Արեւելքի հայութիւնը պատմականօրէն ստեղծած է դպրոցներու հարուստ ցանց մը: Այդ բազմազանութիւնը մեր ուժերէն մէկը եղած է: Սակայն երբ համայնքները կը փոքրանան, աշակերտութեան թիւը կը նուազի եւ տնտեսական միջոցները կը սահմանափակուին, պետք է համարձակիլ հարց տալ՝ մեր նպատակը ամէն գնով գոյութիւն ունեցող բոլոր կառոյցները պահելն է, թե՛ ստեղծել աւելի ուժեղ հայկական կրթական համակարգ:

Երկուքը միշտ նոյն բանը չեն: Գուցէ ժամանակն է մրցակցութենէն անցնելու համագործակցութեան: Ինչո՞ւ հայկական դպրոցները չունենան՝ միացեալ կրթական ծրագիրներ, ուսուցիչներու պատրաստութեան միասնական համակարգ, արդիական հայերէնի դասագիրքեր եւ թուային հարթակներ, միացեալ մշակութային եւ գիտական ծրագիրներ:

Ինչո՞ւ իւրաքանչիւր դպրոց առանձին

փորձէ լուծել խնդիրներ, որոնք իրականութեան մէջ ամբողջ հայութեան խնդիրներն են:

Ուրեմն ի՞նչ պետք է փոխուի: Նախ՝ մտածելակերպը:

Հայկական դպրոցը պետք չէ դիտել իբրեւ անցեալէն մեզի հասած կառոյց մը, զոր պարտաւոր ենք ամէն գնով պահել: Հայն պետք է դիտել իբրեւ ապագայի ազգային ռազմավարական հաստատութիւն:

Երկրորդ՝ հայկական դպրոցը պետք է դառնայ կրթականօրէն մրցունակ: Հայ ծնողքը իր զաւակը հայկական դպրոց ուղարկելով՝ պետք չէ զգայ, որ զոհողութիւն կ'ընէ անոր ապագային հաշուոյն:

Երրորդ՝ պետք է ամբողջովին վերանայիլ հայերէնի դասաւանդման եղանակը եւ լեզուն կապել մանուկին իրական կեանքին, թուային աշխարհին, մշակոյթին եւ ստեղծագործութեան:

Չորրորդ՝ պետք է ներդրում կատարել ուսուցիչին վրայ: Առանց պատրաստուած, արժանապատիւ պայմաններու մէջ աշխատող եւ նոր մտածողութիւն ունեցող ուսուցիչի՝ դպրոցական որեւէ բարեփոխում չի կրնար յաջողիլ:

Եւ վերջապէս, հայկական դպրոցները պետք է սկսին իրենք զիրենք տեսնել ոչ միայն իբրեւ առանձին հաստատութիւններ, այլ՝ իբրեւ մէկ ընդհանուր հայկական կրթական համակարգի մասեր:

Կը փրկենք դպրո՞ցը, թե՛ անոր առաքելութիւնը

Ահա՛ հիմնական հարցումը: Հայկական դպրոցի ապագան չենք ապահովեր միայն աշակերտութեան թիւը բարձրացնելով, կրթաթոշակ բաժնելով կամ շէնքեր պահպանելով: Այդ բոլորը անհրաժեշտ կրնան ըլլալ, բայց բաւարար չեն:

Իրական հարցումը հետեւեալն է, եթէ վաղը հայ ծնող մը հարցնէ՝ «Ինչո՞ւ զաւակս հայկական դպրոց դրկեմ», մենք համոզիչ պատասխան ունի՞նք:

Եթէ մեր միակ պատասխանը «որպէսզի հայ մնայ» է, ապա մեր կրթական տեսլականը պետք ունի վերանայման: Հայկական դպրոցը պետք է պատրաստէ երիտասարդ մը, որ կրնայ մրցիլ աշխարհի մէջ՝ առանց կորսնցնելու իր ինքնութիւնը, որ՝ լաւ կը տիրապետէ միջազգային լեզուներու, բայց հայերէնը չի նկատել անցեալին պատկանող լեզու, որ՝ կը ճանչնայ Հայոց պատմութիւնը, բայց նաեւ կը հասկնայ ժամանակակից Հայաստանը եւ սփիւռքը, եւ որ՝ հայկա-

Այսօր տակաւին հարցը այն է՝, թէ ինչպէ՞ս փոխենք հայկական դպրոցը: Վաղը կրնայ հարցը դառնալ՝ հայկական դպրոց մնա՞ց, որ փոխենք:

Նութիւնը չի կրեր միայն իբրեւ ժառանգութիւն, այլ որովհետեւ արժեք կը տեսնէ անոր մէջ:

Հետեւաբար, մեր գաղութներու հայկական կրթութեան առջեւ այսօր դրուած մեծագոյն խնդիրը դպրոցները պարզապէս փրկելը չէ:

Պետք է վերակերտել հայկական դպրոցը՝ առանց կորսնցնելու անոր հայկականութիւնը: Անցեալին հայկական դպրոցը ստեղծուեցաւ մեր գոյութիւնը պահպանելու համար: Այսօր ան պետք է վերափոխուի՝ մեր ապագան ստեղծելու համար:

Բայց արդեօք ո՞ւշ է

Եւ վերջապէս, թերեւս ամենադժուար հարցումը պետք է ուղղենք մենք մեզի. Կարելի՞ է տակաւին իրականացնել այս բոլորը, թե՛ արդէն ուշ է անհրաժեշտ փոփոխութիւնները կատարելու եւ մեր հայկական դպրոցներն ու աշակերտները հասցնելու այն մակարդակին, որուն կը ձգտինք:

Կարծեմ՝ ուշ չէ: Բայց ժամանակն ալ անսահման չէ: Տարիներ շարունակ կարելի է դպրոցներու նահանջը բացատրել՝ արտագաղթով, տնտեսական տագնապով, աշակերտութեան թիւի նուազումով կամ ընտանիքներու փոխադրումով:

Այս բոլորը իրական պատճառներ են, բայց անոնք չեն կրնար մշտական արդարացումներ դառնալ, որովհետեւ եթէ միայն արտաքին պայմանները մեղադրենք, կը խուսափինք շատ աւելի դժուար հարցումէ մը՝ իսկ մե՞նք ինչ չենք փոխած, երբ մեր շուրջը աշխարհը փոխուած է:

Ուստի հարցը այլեւս միայն այն չէ, թէ կրնա՞նք պահել մեր դպրոցները:

Հարցը այն է, թէ պատրա՞ստ ենք փոխելու զանոնք այնքան, որքան անհրաժեշտ է՝ առանց կորսնցնելու անոնց հայկական դիմագիծն ու առաքելութիւնը: Որովհետեւ տակաւին կարելի է վերականգնել վստահութիւնը, բարձրացնել կրթական մակարդակը, արդիականացնել հայերէնի դասաւանդումը, նոր սերունդի ուսուցիչներ պատրաստել եւ հայկական դպրոցը կրկին դարձնել հայ ընտանիքին գիտակից ընտրութիւնը:

Բայց եթէ շարունակենք միայն պահպանել գոյութիւն ունեցողը՝ առանց վերանայելու անոր բովանդակութիւնը, թերեւս օր մը իսկապէս ուշ ըլլայ:

Այսօր տակաւին հարցը այն է՝, թէ ինչպէ՞ս փոխենք հայկական դպրոցը:

Վաղը կրնայ հարցը դառնալ՝ հայկական դպրոց մնա՞ց, որ փոխենք:

Յօդուած

Փաղուրային

Հ.Մ.Ը.Մ. «Բարձրացի՛ր Բարձրացո՛ւր» Կեանքի մեծ դպրոց մը

Եղբ. ՎԻՋԷՆ ՄԻՆԱՍԵԱՆ
Հ.Մ.Ը.Մ.ի Յունաստանի Շրջանային խմբապետ

Սկաուտութիւնը պարզապէս հաճելի ժամանց մը չէ ազատ ժամերու համար. Ան կեանքի համաշխարհային դպրոց մըն է, մեծ ընտանիք մը եւ արժեքներու փարոս մը, որ կը կերտէ վաղուայ գործօն քաղաքացիները: Իր հիմնադրութենէն մինչեւ այսօր, անոր դերը կը մնայ անփոփոխ. երիտասարդներուն ջամբել այնպիսի գիտելիքներ, հմտութիւններ եւ նկարագիր, որոնք անհրաժեշտ են իրենց հոգեկան, ֆիզիքական եւ ընկերային զարգացման համար:

Երիտասարդի մը համար սկաուտական շարքերուն միանալը վերափոխող փորձառութիւն մըն է: Այնպիսի ժամանակաշրջանի մը մէջ, ուր առօրեան կը կառավարուի պաստառներով եւ մեկուսացումով, սկաուտութիւնը կ'առաջարկէ վերադարձ դէպի իրական գործունեութիւն: Խաղերու, խմբային աշխատանքի եւ պատասխանատուութեան ստանձնման ընդմէջէն, պատահները կը բացայայտեն իրենց կարողութիւնները, կը սորվին յաղթահարել իրենց վախերը եւ կը տիրանան ինքնավստահութեան: Անոնք կը դառնան ինքնուրոյն, կը սորվին ծառայել հաւաքականութեան եւ կը կերտեն կեանքի ընկերութիւններ՝ հիմնուած փոխադարձ վստահութեան եւ յարգանքի վրայ: Սկաուտութեան սիրտին մէջ կը գտնուին անոր համամարդկային արժեքները: Սկաուտական խոստումն ու օրէնքը կեանքի բարոյական ուղեցոյց են: Արդարութիւնը, անկեղծութիւնը, ազնուութիւնը, սերը հանդէպ շրջապատին եւ համերաշխութիւնը պարզ բառեր չեն, այլ՝ կենդանի փորձառութիւն: Սկաուտները կը սորվին օգնել իրենց նմանին ամէն պարագայի եւ յարգել տարբերութիւնները՝ մշակելով կարեկցանք եւ ընկերային գիտակցութիւն:

Այս ընկերային գիտակցութիւնն ու ծառայութեան ուժը աւելի խորունկ ու յուզիչ նշանակութիւն կը ստանան Յունաստանի Հայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութեան (Հ.Մ.Ը.Մ.) Սկաուտական շարժումին պարագային: Յունահայ գաղութին համար սկաուտութիւնը միայն դաստիարակչական շարժում մը չէ, այլ պատմական յիշողութեան եւ ազգային ինքնութեան կենդանի պահապանը: Իր գործունեութեամբ ան կը յաջողի վառ պահել արմատներու կրակը՝ սերունդէ սերունդ փոխանցելով նախնիներու սովորութիւնները, ասանդութիւնները եւ արժեքները: Հայերէն լեզուն պարզապէս դաս մը չէ, այլ հաղորդակցութեան կենդանի միջոց մը, որ կ'արձագանգէ երեխաներու խաղերուն, հրահանգներուն եւ օրական գրոյցներուն մէջ՝ պահելով արմատները կենսունակ եւ զօրաւոր:

Փաղութի սիրտին մէջ՝ Նէս Գոգմոսի, Նիքեայի, Գարեայի եւ Թեսաղոնիկէի սկաուտական միաւորներուն մէջ, հայ սկաուտները կը սորվին յարգել իրենց ծագումը, մնալ համախմբուած եւ ծառայել թէ՛ իրենց սեփական համայնքին, թէ՛ ալ զիրենք գրկած յունական հասարակութեան: Առաջնորդուելով Հ.Մ.Ը.Մ.-ի խորապէս մարդասիրական եւ յանձնարարական նշանաբանով՝ «Բարձրացի՛ր Բարձրացո՛ւր», անոնք գործնականապէս կ'ապացուցեն, որ անհատական զարգացումը իմաստ կը ստանայ միայն այն ատեն, երբ իրեն հետ դէպի վեր կը տանի նաեւ հաւաքականութիւնը: Անշուշտ, ամէն սկաուտի համար ամենամեծ եւ կեն-

դանի դասարանը ինքնին բնութիւնն է: Արշաները, երկօրեայ պտոյտները եւ մեծ ամառնային բանակումները սկաուտական կեանքի գագաթնակէտն են: Հոն՝ բաց երկինքին տակ, մանուկներն ու պատանիները կը սորվին բնութեան մէջ ապրելու գաղտնիքները. ինչպէս վրան լարել, ինչպէս կողմնորոշուիլ աստղերով, ինչպէս կերակուր պատրաստել դաշտի մէջ եւ ինչպէս պաշտպանել անտառը: Սակայն ամենակախարհական պահը կը հասնի գիշերը: Բանակումի խարոյկին շուրջ ստեղծուած մթնոլորտը կը դառնայ այն վայրը, ուր պատմութիւնը կը հանդիպի ներկային: Կրակին ջերմութեան մէջ, երիտասարդներու ծայները կը միանան ասանդական հայկական եւ սկաուտական երգերով ու կանչերով. հիները կը յիշեն, նորերը կը սորվին, եւ եղբայրութեան կապերը կը դառնան անքակտելի: Լեռնազնացութիւնն ու գիշերային գրոյցները բոցերուն շուրջ կը ստեղծեն անջնջելի յուշեր, միեւնոյն ատեն գործնականապէս կը սորվեցնեն բնապահպանական գիտակցութիւնը:

Եթէ դուն ալ կը փնտռես փախուստ մը առօրեայէն, եթէ կ'ուզես ապրիլ իսկական փորձառութիւն մը բնութեան մէջ, կերտել բարեկամներ՝ որոնք կեանքիդ ընկերները պիտի դառնան, եւ մաս կազմել վեհ գաղափարի մը, մեր դռները բաց են քեզի համար:

Կ'ընդունինք նոր անդամներ 4 տարեկանէն սկսեալ, ապահովելով անվտանգ ու ստեղծագործ միջավայր մը իրենց զարգացման ամէն մէկ հանգրուանին համար:

Կը սպասենք քեզի Նէս Գոգմոսի, Նիքեայի, Գարեայի եւ Թեսաղոնիկէի մեր միաւորներուն մէջ: Եկո՛ւր բացայայտելու ուժերդ, խնդալու, ծառայելու եւ գրելու քու սեփական պատմութիւնդ: Դարձի՛ր դուն ալ Հ.Մ.Ը.Մ.-ի մեծ սկաուտական ընտանիքի անդամ: Սկաուտական մեծ արշաւը կը սկսի հո՛ւ:

Համազգայինի «Նայիրի» պարախումբի տպաւորիչ ներկայութիւնը Սիրոս կղզիի մէջ

Ծանօթ են արդէն յատուկ կապերը Սիրոս կղզիի քաղաքապետութեան եւ հայութեան միջեւ: Քիչ-լատես կղզիներու մայրաքաղաքը դարձաւ ապաստան Ցեղասպանութենէն ճողոպրած հայ որբերուն համար, որոնք պատսպարուեցան կղզիի պատմական որբանոցին մէջ, իսկ տարիներով քաղաքապետարանը կը հիւրընկալէր Արցախէն այցելող զոհուած ազատամարտիկներու զաւակները: Այս ամառ՝ եգեական ծովի «իշխանուիին» դիմաւորեց հայկակա պարարուեստի դեսպանները:

27 Օգոստոսին, Նաւային ճամբորդութենէ ետք, Էրմուփոլի ժամանեց Յունաստանի Համազգայինի «Նայիրի» համոյթի 12-անդամ պատուիրակութիւնը, պարուսոյց ընկ. Էտկար Էկեանի գլխավորութեամբ: Նոյն երեկոն՝ նախատեսուած Էր Ելոյթը, «Աւանդութեան բոցը կը ճամբորդէ Սիրոս» փառատօնի ծիրէն ներս: Մասնակցեցան պարախումբեր ամբողջ Յունաստանէն: Միջոցառումը տեղի ունեցաւ քաղաքապետարանի հրապարակին վրայ, Սիրոս-Էրմուփոլի քաղաքապետութեան բարձր հովանաւորութեամբ: «Երեւան», «Շալախօ» եւ «Քոչարի» պարերով, մեր արժանի հայորդիները հմայեցին տեղացի բնակչութիւնը եւ օտար զբօսաշրջիկները: Հասարակութեան խանդավառութիւնը ակնյայտ էր:

Յաջորդ օրերուն, պտոյտ ընելով Էրմուփոլիի մէջ, պարախումբի անդամները ստացան շնորհաւորական խօսքեր կղզիի բնակիչներուն կողմէ: 30 Օգոստոսին՝ տեղի ունեցաւ խնճոյք ծովափեայ ճաշարանի մէջ, ի պատիւ մասնակից պարախումբերուն: Յունական համոյթներու անդամները նոյնպէս արտայայտեցին իրենց դրական տպաւորութիւնը հայկական խումբի ներկայացումներէն:

Այս գեղեցիկ միջոցառումով փակուեցաւ Նախորդ տարեշրջանի գործունեութիւնը եւ միաժամանակ սկիզբ կ'առնէ յաջորդը, «Մարտէն ամառ եւ Օգոստոսէն ծմեռ», յունական առաժին համաձայն: Արդէն Համազգայինի պարախումբերը կը պատրաստուին՝ իրենց մօտ դարձեալ համախմբելու յունահայ երիտասարդութիւնը, նորանոր յաջողութիւններու համար:

ՀԱՄԱՀԱՅԻՆ ԹՂԱՎՈՐՈՒՄ

Π Ρ Ο Σ Κ Λ Η Σ Η

Αγαπητοί φίλοι και φίλες,
Με μεγάλη χαρά σας προσκαλούμε στην παρουσίαση της ποιητικής ανθολογίας
«Αρμενική Λύρα – Ήχοι και Αντίλαλοι»
σε μετάφραση του Αρά Μαγκογιάν και
έκδοση του περιοδικού «Αρμενικά»

Την Κυριακή 4 Οκτωβρίου 2026 στις 7:30 μ.μ.
στην αίθουσα εκδηλώσεων
του Πολιτιστικού Κέντρου «Ζαβαριάν»
(Μπελογιάννη και Μυλσασών 12, Κοκκινιά)

Για το βιβλίο θα μιλήσουν:
- Τόνια Καφετζάκη, φιλόλογος-ιστορικός
- Δέσποινα Δεμερτζή, ποιήτρια, φιλόλογος
- Αρά Μαγκογιάν, μεταφραστής

Την εκδήλωση θα συντονίσει η Άρντα Τζελαλιάν
από τη συντακτική επιτροπή του περιοδικού

Απαγγελίες ποιημάτων: Τιγκράν Αμπραχαμιάν

Η παρουσία σας θα μας τιμήσει ιδιαίτερα

Με εκτίμηση, περιοδικό «Αρμενικά»

ARMENIKH LYRA
ΗΧΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΑΡΑ ΜΑΓΚΟΤΙΑΝ

ATHINA 2026
ΕΚΔΟΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ «ΑΡΜΕΝΙΚΑ»

Ειδήσεις - Επικαιρότητα

Σιωπή της αρμενικής κυβέρνησης ενώ το Μπακού αμφισβητεί την αρμενική κληρονομιά

Η αρμενική κυβέρνηση δεν έχει μέχρι στιγμής προβεί σε δημόσια αντίδραση απέναντι σε μια σειρά εξελίξεων των τελευταίων ημερών που έχουν προκαλέσει έντονες αντιδράσεις στην Αρμενία.

Την ίδια ώρα, το Μπακού προβάλλει τη δική του εκδοχή για την ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά του Αρτσάχ, ενώ ξένοι διπλωμάτες συμμετείχαν σε εκδηλώσεις στην κατεχόμενη Σούσι.

Οι εξελίξεις αυτές έχουν προκαλέσει επικρίσεις από την αρμενική αντιπολίτευση και άλλους φορείς, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι με τον τρόπο αυτό υποβαθμίζεται η αρμενική παρουσία στην περιοχή και δημιουργείται μια εικόνα αποδοχής της πολιτικής του Αζερμπαϊτζάν.

Το Αζερμπαϊτζάν φιλοξένησε στην κατεχόμενη Σούσι ομάδα διπλωματών που είναι διαπιστευμένοι στο Μπακού. Κατά τη διάρκεια του Σαββατοκύριακου. Ο Χικμέτ Χατζίγιεφ, επικεφαλής σύμβουλος εξωτερικής πολιτικής του προέδρου του Αζερμπαϊτζάν, ξενάγησε τους διπλωμάτες στα μοναστήρια Γκαντζασάρ και Νταντιβάνκ.

Κατά την επίσκεψη στο μοναστήρι Γκαντζασάρ, που χρονολογείται από τον 13ο αιώνα, ο Χατζίγιεφ επανέλαβε τη θέση του Μπακού ότι το μνημείο δεν αποτελεί δημιούργημα Αρμενίου πρίγκιπα, αλλά συνδέεται με έναν ευγενή της Καυκασιακής Αλβανίας, ενός αρχαίου βασιλείου που, σύμφωνα με την αζερική ιστοριογραφία, εκτεινόταν σε μεγάλο μέρος της σημερινής επικράτειας του Αζερμπαϊτζάν.

Ο Χατζίγιεφ αναφέρθηκε επίσης σε παλαιά αρμενικά χειρόγραφα που φυλάσσονται στο μοναστήρι. Κρατώντας ένα από αυτά, σχολίασε ότι μόνο μία σελίδα ήταν εικονογραφημένη, ενώ οι υπόλοιπες ήταν κενές, χαρακτηρίζοντάς το ως παράδειγμα της αρμενικής χριστιανικής κληρονομιάς. Σύμφωνα με το δημοσίευμα, το σχόλιο προκάλεσε γέλια μεταξύ των παρευρισκόμενων διπλωματών.

Αμφισβήτηση της πολιτιστικής κληρονομιάς

Οι δηλώσεις του Χατζίγιεφ έγιναν λίγες ημέρες μετά τη δημοσίευση έκθεσης του αμερικανικού οργανισμού *Caucasus Heritage Watch (CHW)*, η οποία συνοδεύεται από δορυφορικές εικόνες και αφορούσε την κατάσταση του ιστορικού Ανατολικού Νεκροταφείου της Σούσι.

Σύμφωνα με την έκθεση, ο χώρος, όπου υπήρχαν χαιτσάκ —αρμενικοί σταυρόλιθοι— του 12ου και 13ου αιώνα, καθώς και ιστορικές ταφόπλακες, έχει ισοπεδωθεί. Η ίδια πηγή αναφέρει ότι μέσα από τμήμα του χώρου κατασκευάζεται πλέον αγωγός αποχέτευσης.

Κατά τη διάρκεια της ίδιας ξενάγησης, μια αρχαία λαξευμένη πέτρα στο μοναστήρι Γκαντζασάρ παρουσιάστηκε επίσης ως κα-

τάλοιπο της Καυκασιακής Αλβανίας. Σύμφωνα με το δημοσίευμα, ο ξενάγος του υπουργείου Πολιτισμού του Αζερμπαϊτζάν δεν ήταν σε θέση να διαβάσει την αρμενική επιγραφή που έφερε η πέτρα.

Η επίσκεψη της ειδικής εκπροσώπου της ΕΕ

Μεταξύ των διπλωματών που συμμετείχαν στην επίσκεψη που διοργάνωσε η κυβέρνηση του Αζερμπαϊτζάν ήταν και η Ειδική Αντιπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον Νότιο Καύκασο, Μαγδαλένα Γκρόνο.

Σε ανάρτησή της στην πλατφόρμα X την Κυριακή, η Γκρόνο αναφέρθηκε στην επίσκεψή της στο Αρτσάχ, σημειώνοντας ότι εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ Αρμενίας και Αζερμπαϊτζάν σχετικά με την ιστορία και την προέλευση ορισμένων μνημείων.

«Εξακολουθούν να υπάρχουν βαθιές αποκλίσεις στις απόψεις και στις αφηγήσεις, για παράδειγμα σχετικά με την προέλευση ορισμένων χώρων. Αυτά τα ζητήματα θα πρέπει να αντιμετωπιστούν από το Αζερμπαϊτζάν και την Αρμενία στο πλαίσιο των ευρύτερων προσπαθειών συμφιλίωσης και της υπέρβασης των συνεπειών της προηγούμενης σύγκρουσης», έγραψε.

Στη συνέχεια, η Γκρόνο επισκέφθηκε το Γερεβάν, όπου ξεναγήθηκε στο Ματενταντράν και είδε από κοντά αυθεντικά αρμενικά χειρόγραφα που προέρχονται από το Αρτσάχ. Η επίσκεψη πραγματοποιήθηκε με τη συνοδεία του υφυπουργού Εξωτερικών της Αρμενίας, Βαχάν Κοστανιάν.

Μετά την επίσκεψή της, η Γκρόνο αναφέρθηκε στην ιστορική αρμενική παρουσία στο Καραμπάχ.

«Δεν αμφισβητώ την παλαιότερη αρμενική παρουσία και την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά στις πρώην περιοχές του Καραμπάχ που επηρεάστηκαν από τη σύγκρουση», δήλωσε τη Δευτέρα στο Armenpress. «Μπόρεσα να το διαπιστώσω από πρώτο χέρι, για πρώτη φορά, κατά την επίσκεψή μου στις περιοχές Κελμπατζάρ

και Αγκντάρα (Μαρτακέρτ) την περασμένη εβδομάδα».

Η ίδια πρόσθεσε ότι άκουσε τις θέσεις και των δύο πλευρών και ότι γνωρίζει πόσο έντονα υποστηρίζουν τις αντίστοιχες ιστορικές τους αφηγήσεις.

«Χάρηκα επίσης που είχα την ευκαιρία, κατά την επίσκεψή μου το Σαββατοκύριακο, να δω από κοντά την πολιτιστική κληρονομιά που έχει σημασία και βρίσκεται πράγματι στο Καραμπάχ», ανέφερε.

Πριν από την επίσκεψη της Γκρόνο, ο διευθυντής του Ματενταντράν, Άρα Χζμαλιάν, είχε δηλώσει στο «Azatutyun» ότι είναι έτοιμος να παρουσιάσει τα αυθεντικά χειρόγραφα σε «οποιοδήποτε διπλωμάτη ή πρέσβη διατηρεί ακόμη και την παραμικρή αμφιβολία για την αυθεντικότητά τους».

Το υπουργείο Εξωτερικών της Αρμενίας χαρακτήρισε την επίσκεψη της Γκρόνο στο Ματενταντράν ευκαιρία για να γνωρίσει από κοντά τη «πλούσια συλλογή αρμενικών χειρογράφων και την ιστορία τους».

Αντιδράσεις στην Αρμενία

Οι εξελίξεις προκάλεσαν έντονες αντιδράσεις από την αρμενική αντιπολίτευση και τους δύο Καθολικούς (Πατριάρχες) της Αρμενικής Αποστολικής Εκκλησίας. Οι αντιδράσεις εντάθηκαν μετά τη δημοσίευση βίντεο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που εμφανίζουν διπλωμάτες να συμμετέχουν σε εκδήλωση στην κατεχόμενη Σούσι και να χορεύουν, μεταξύ αυτών και την επικεφαλής της διπλωματικής αποστολής των ΗΠΑ, Έιμι Κάρλσον.

Ορισμένοι Αρμένιοι πολιτικοί και άλλοι επικριτές υποστήριξαν ότι η παρουσία και η συμμετοχή των διπλωματών στις συγκεκριμένες εκδηλώσεις συμβάλλουν στην αποδοχή της πολιτικής του Αζερμπαϊτζάν και στην υποβάθμιση των συνεπειών της εκδίωξης του αρμενικού πληθυσμού από το Καραμπάχ.

Κατά τη διάρκεια συνεδρίασης του αρμενικού κοινοβουλίου τη Δευτέρα, η βουλευτής της αντιπολιτευόμενης συμμαχίας «Αρμενία», Άννα Γκριγκοριάν, ζήτησε από την πολιτική ηγεσία να τοποθετηθεί σχετικά με τις δηλώσεις του Χατζίγιεφ.

«Σκοπεύετε να δηλώσετε ότι το Γκαντζασάρ είναι αρμενικό;» ρώτησε τον πρόεδρο του κοινοβουλίου, Ρουμπέν Ρουμπινιάν, ο οποίος είναι υψηλόβαθμο στέλεχος του κυβερνώντος κόμματος «Κοινωνικό Συμβόλαιο» του πρωθυπουργού Νικόλ Πασινιάν. Ο Ρουμπινιάν χαρακτήρισε τους ισχυρισμούς του Χατζίγιεφ «αβάσιμους» και «μη χρήσιμους», υπογραμμίζοντας παράλληλα ότι η ειρηνευτική διαδικασία μεταξύ Αρμενίας και Αζερμπαϊτζάν θα πρέπει να αντιμετωπίζεται «με προσοχή».

Μέχρι αργά το βράδυ της Δευτέρας, ούτε το γραφείο του πρωθυπουργού Πασινιάν ούτε το υπουργείο Εξωτερικών είχαν προβεί σε περαιτέρω επίσημη τοποθέτηση για το ζήτημα.

Η ρωσική βάση στο Γκιουμρί είναι «απαραίτητη» για την ασφάλεια της Αρμενίας, υποστηρίζει η Μόσχα

Δύο εβδομάδες μετά τη δήλωση του Ρώσου προέδρου Βλαντίμιρ Πούτιν ότι η Μόσχα είναι έτοιμη να αποσύρει τα ρωσικά στρατεύματα από την Αρμενία, ανώτερος Ρώσος διπλωμάτης υποστήριξε ότι η συνέχιση της ρωσικής στρατιωτικής παρουσίας στη χώρα είναι απαραίτητη για την ασφάλεια της Αρμενίας και του Νότιου Καυκάσου.

«Δεν έχουμε λάβει κανένα αίτημα από την αρμενική πλευρά σχετικά με την αποχώρηση της ρωσικής στρατιωτικής βάσης που βρίσκεται στο Γκιουμρί», δήλωσε ο υφυπουργός Εξωτερικών της Ρωσίας Μιχαήλ Γκαλουζίν στην εφημερίδα Izvestia.

«Εξακολουθούμε να θεωρούμε ότι αποτελεί βασικό στοιχείο της αρχιτεκτονικής ασφάλειας της Αρμενίας και του Νότιου Καυκάσου», πρόσθεσε.

«Πολλοί δικαίως ρωτούν: ποια είναι η εναλλακτική;» ανέφερε ο Γκαλουζίν.

«Κατά την άποψή μας, σήμερα δεν διαφαίνεται κάποια τέτοια εναλλακτική. Για να είμαστε ειλικρινείς, είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς, για παράδειγμα, Γάλλους στρατιώτες να αναλαμβάνουν αυτόν τον ρόλο, έστω και μόνο λόγω της γεωγραφικής απόστασης μεταξύ Γαλλίας και Αρμενίας».

Ο Πούτιν είχε αναφερθεί δημόσια στο ενδεχόμενο αποχώρησης των ρωσικών στρατευμάτων αμέσως μετά τις συνομιλίες του με τον πρωθυπουργό της Αρμενίας Νικόλ Πασινιάν, την 1η Σεπτεμβρίου. Κατά τη συνάντηση, ο Ρώσος πρόεδρος συνέχισε να πιέζει το Γερεβάν να επιλέξει μεταξύ της επιδίωξης ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και της παραμονής του στον υπό ρωσική ηγεσία εμπορικό συνασπισμό.

Μιλώντας σε δημοσιογράφους, ο Πούτιν δήλωσε ότι η Μόσχα είναι έτοιμη να κλείσει τη βάση στο Γκιουμρί «ακόμη και αύριο», εφόσον αυτό ζητηθεί από την αρμενική κυβέρνηση.

«Αν, όμως, ο αρμενικός λαός επιθυμεί κάποιου είδους ρωσική στρατιωτική παρουσία εκεί, τότε θα παραμείνουμε και θα συνεχίσουμε να εργαζόμαστε», πρόσθεσε.

Από την πλευρά του, ο Πασινιάν δήλωσε ότι η κυβέρνηση του «δεν θα έχει αντίρρηση» εάν η Ρωσία αποφασίσει να τερματίσει τη μακροχρόνια στρατιωτική της παρουσία στην Αρμενία. Όπως ανέφερε, η ρωσική βάση δεν αποτελεί «ζήτημα ζωτικής σημασίας» για τη χώρα.

Οι ηγέτες της αρμενικής αντιπολίτευσης έχουν εκφράσει σοβαρές ανησυχίες για το ενδεχόμενο αποχώρησης των ρωσικών στρατευμάτων. Υποστηρίζουν ότι η ρωσική βάση αποτελεί σημαντικό αποτρεπτικό παράγοντα απέναντι σε μια απειλή που, κατά την εκτίμησή τους, προέρχεται από την Τουρκία, τον στενότερο σύμμαχο του Αζερμπαϊτζάν.

Նուիրատուութիւն

Իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝ ՌՈՂ-ՄԱՐԻ ՊԱՀՉԷՃԵԱՆԻ յիշատակին Գոքինիոյ Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ կը նուիրեն.

- Տիկին Աննա Պահչեճեան 50 եւրօ:
- Տէր եւ տիկին Խարիս Սթամաթովուլոս եւ Ազատ Պահչեճեան եւ զաւակները 50 եւրօ:
- Տէր եւ տիկին Թաքիս Սիքալիաս եւ Ատա Պահչեճեան եւ զաւակները 50 եւրօ:
- Տիկին Վիրճինիա Հելվաճեան եւ զաւակները 50 եւրօ:
- Տիկին Մարօ Հելվաճեան 50 եւրօ:

Իրենց տագրոջ, Խորեղբօր եւ կնքաԽոր՝ ԱՔՐԱՀԱՄ ԱՇՐԵԱՆԻ մահուան 5-րդ տարելիցին առիթով կը նուիրեն. - Տիկին Մաննիկ Աշրեան եւ զաւակը Յակոբ, տէր եւ տիկին Սկրտիչ եւ Տիրուհի Գրիգորեան եւ զաւակները Արման եւ Լոռի՝ Գավալայի Թաղային խորհուրդին 50, Հ. Գթ. Խաչի Գավալայի «Սեւան» մասնաճիւղին 50, «Ազատ Օր»ի ֆոնտին 50, «Արմենիքա» պարբերաթերթին 50 եւրօ:

Հանրապետական մաղթանք Հայաստանի վերանկախացման տօնին առթիւ

Ի գիտութիւն հաւատացեալ մեր ժողովուրդին այսու կը հաղորդենք, թէ Կիրակի, 20 Սեպտեմբեր 2026-ին, Թեմի բոլոր եկեղեցիներէն ներս յընթացս Ս. պատարագին պիտի կատարուի «Հանրապետական մաղթանք» Հայաստանի վերանկախացման տօնին առիթով:

Այսու կը հրաւիրենք մեր ժողովուրդի զաւակները, ներկայ գտնուելու Ս. պատարագին եւ աղօթակից դառնալու մեր հայրենիքի խաղաղութեան, շինութեան ու անսասանութեան համար առ Աստուած բարձրացած աղօթքներուն:

Կրօնական ժողով

Օրագիր

- 24 - 26 Սեպտեմբեր
Հ.Մ.Ը.Մ.ի Աթենքի վարչութեան կողմէ
3X3 կողովագնդակի մրցաշարք եղբ. Կարպիս Ծանիկեանի յիշատակին
- Կիրակի, 27 Սեպտեմբեր
Հ.Յ.Դ. Պատանեկան միութեան պարիաւաքոյթ Ֆիքսի մէջ ժամը 17:30-19:00
- Շաբաթ, 3 Հոկտեմբեր
Ազգային վարչութեան կողմէ
- Կիրակի, 4 Հոկտեմբեր
Հ.Կ.Խաչի մասնակցութիւն «Ալմա Զոիս» քայլարշաւին
- Կիրակի, 4 Հոկտեմբեր
Գիրքի ներկայացում «Արմենիքա»ի կողմէ «Չաւարեան» կեդրոն
- Չորեքշաբթի, 7 Հոկտեմբեր
Հ.Կ.Խաչի Գոքինիոյ «Սօսէ» մասնաճիւղի անդամական ժողով
- Հինգշաբթի, 8 Հոկտեմբեր
Հ.Կ.Խաչի Ֆիքսի «Ռուբինա» մասնաճիւղի միօրեայ պտոյտ
- Երկուշաբթի, 12 Հոկտեմբեր
Հ.Կ.Խաչի Ֆիքսի «Ռուբինա» մասնաճիւղի անդամական ժողով
- Չորեքշաբթի, 21 Հոկտեմբեր
Հ.Կ.Խաչի միջվարչական ժողով
- 24-25 Հոկտեմբեր
Հ.Կ.Խաչի Աթենքի «Ծովինար» մասնաճիւղի երկօրեայ պտոյտ
դէպի Փիօ, Զոսթա Նաւարիւս եւ Օլիմպիա
- Կիրակի, 1 Նոյեմբեր
Հ.Կ.Խաչի Շրջանային վարչութեան Արիւնատուութիւն Ֆիքսի մէջ
- Շաբաթ, 7 Նոյեմբեր
Հայ աւետարանական եկեղեցւոյ Տիկնանց մարմնոյ պազար
- Շաբաթ, 14 Նոյեմբեր
«Մեր Օրում» տօնակատարութիւն Հ.Յ.Դ. Վարանդեան կոմիտէին կողմէ «Չաւարիան»ի մէջ
- Շաբաթ, 28 Նոյեմբեր
Գարեայի ակումբի յանձնախումբին կողմէ պազար
- Շաբաթ, 5 Դեկտեմբեր
Հ.Կ.Խաչի Գոքինիոյ «Սօսէ» մասնաճիւղի տարեկան պազար
- Կիրակի, 6 Դեկտեմբեր
Հ.Կ.Խաչի Աթենքի «Ծովինար» մասնաճիւղի կողմէ
թատրոն՝ Άννα Καρένινα «Ίδρυμα Μείζονος ελληνισμού»

Rita's Cookies քաղցրեղէնի վաճառատունը (Գոքինիա) կարիքը ունի գործատան մէջ աշխատող անձերու: Հետաքրքրուողները կրնան հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն. (210) 4912323 եւ 6942210050:

«ԱԶԱՏ ՕՐ»Ի ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կը խնդրուի մեր հայրենակիցներէն, գաղութին մէջ գործող միութիւններէն եւ կառոյցներէն իրենց յայտարարութիւնները դրկեն ամենաուշը մինչեւ ԶՈՐԵՔԾԱՔԹԻ ԿԷՍՕՐ, եթէ կ'ուզեն Ուրբաթ օրուան տպագիր թերթին մէջ անոնք հրատարակուին:

10 տոն

Հայաստանի անկախութեան տօնին առիթով
«Ազատ Օր» լոյս չի տեսներ Երկուշաբթի,
21 Սեպտեմբեր 2026-ին:
Մեր յաջորդ թիւը՝ Երեքշաբթի, 22 Սեպտեմբերին:

Դեղձով Կարկանդակ

- Քաղաքիչներ
1 թէի գաւաթ մածուն
2 թէի գաւաթ փոշի շաքար
3 թէի գաւաթ ալիւր
կէս թէի գաւաթ բուսական ձեթ
3 հաւկիթ
1 ապուրի դգալ թթմոր
1 փոքրիկ ծրար վանիլա
3 հասուն դեղձ կամ նեքթարին
Պտղունց մը աղ
1 թէի դգալ կիտրոնի կեղեւի տաշուք

- Պատրաստութիւն
Փուռը տաքցնել 180 ցերմաստիճանով:
Խորունկ ամանի մէջ լեցնել մածունը, աւելցնել հաւկիթները, շաքարը, կիտրոնի տաշուքը, վանիլան, ապա խառնել մինչեւ միատարր զանգուած ստացուի: Զգուշօրէն աւելցնել մաղէ անցած ալիւրը, թթմորը եւ աղը, ապա քիչ-քիչ ձեթը: Խմորը պէտք է ըլլայ փափուկ եւ հարթ: Լուացուած եւ բարակ շերտուած դեղձերը աւելցնել խմորին, (բանի մը կտոր պահել երեսը ծածկելու համար) կրկին խառնել եւ լեցնել նախապէս կարագով ծեփուած կաղապարին մէջ: Երեսը աւելցնել մէկ կողմ դրուած դեղձի շերտերը եւ փուռ փոխադրել: Եփել մօտաւորապէս 35-40 վայրկեան:

«ԱԶԱՏ ՕՐ» օրաթերթ
Խմբագրատուն՝ Արիսթօթելոս 8 – Զալիթեա 17671
Հեռ. 210 9575011 եւ 210 9521359
Տնօրէն՝ Մայք Զիլինկիրեան
Կայքէջ՝ www.azator.gr - e-mail: azatordaily@gmail.com
FB: AZAD OR Armenian Daily Newspaper of Greece
Դրամատան հաշիւ՝ ALPHA BANK - IBAN GR 4901 401 160 116 00 200 200 9080
Տարեկան բաժանորդագրութիւն՝ pdf եւ տպագիր 160 եւրօ, pdf կամ տպագիր 120 եւրօ
Թերթի ելեկտրոնային տարբերակը լոյս կը տեսնէ ամէն օր, Ուրբաթ օրերը կը տպուի:

«AZAT OP» (ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΗΜΕΡΑ) Ημερήσια Αρμενική Εφημερίδα
Ιδιοκτησία: ΕλληνοΑρμενικό Φόρουμ- Μορφωτικό & Πολιτιστικό Σωματείο
Αριστοτέλους 8 – 17671 Καλλιθέα
Έκδοση - Διεύθυνση: Μάικ Τσιλιγκιριάν
Ιστοσελίδα: www.azator.gr - e-mail: azatordaily@gmail.com -
FB: AZAD OR Armenian Daily Newspaper of Greece
ALPHA BANK - IBAN GR 4901 401 160 116 00 200 200 9080
Ετήσια συνδρομή: Pdf & έντυπο 160 ευρώ, pdf ή έντυπο 120 ευρώ
Εκδίδεται ηλεκτρονικά τις εργάσιμες μέρες, την Παρασκευή διατίθεται και έντυπο φύλλο.

«AZAD OR» - Armenian daily newspaper of Greece - 8 Aristotelous 17671, Kallithea – GREECE
Tel. 210 9575011 & 210 9521359 e-mail: azatordaily@gmail.com, web site: www.azator.gr
FB: AZAD OR Armenian Daily Newspaper of Greece
ALPHA BANK - IBAN GR 4901 401 160 116 00 200 200 9080

Υπ. τυπογραφείο Αφοι ΜΥΛΩΝΑ Ο.Ε. ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ - ΜΥΛΑΟΝΤΟΣ 6 ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ – ΤΗΛ. 210 5770685